

3. Pràctiques d'èxit

Quins són els elements que configuren una bona pràctica, o una pràctica considerada d'èxit en relació als objectius aconseguits? Per a respondre la pregunta, la xarxa ROMEST ha treballat a l'entorn a tres experiències, sobre les quals s'han identificat els aspectes metodològics a tenir presents. La reflexió s'ha fet a propòsit de tres intervencions considerades d'èxit:

- ✓ La intervenció realitzada per l'Escola la Maquinista de Barcelona, en relació a la integració a l'escola d'uns infants gitanos romanesos
- ✓ La intervenció en xarxa promoguda per l'àrea bàsica de salut de Santa Coloma a través del projecte Sol i Escola,
- ✓ La intervenció que es realitza al carrer per part de la Fundació de l'Ateneu de Sant Roc de Badalona.

Escola la Maquinista.

La directora de l'Escola La Maquinista, conjuntament amb la referent de la família del SASPI (Servei d'Atenció Social a Població Itinerant Gitana gestionat per VINCLE per encàrrec de l'Ajuntament de Barcelona, que atén entre d'altres a població gitana d'origen est-europea), van presentar la intervenció que es va realitzar amb una família gitano romanesa en relació a l'escolarització dels seus fills, de març 2011 a octubre 2012. L'escola està ubicada al C. Ferran Junoy 14, al costat del centre comercial i disposa actualment de barracons, ja que encara no s'ha construït el nou edifici. El procés previ a l'escolarització s'havia iniciat des del Secretariado Gitano; el Saspi reprèn el procés i amb gestions varies amb el Consorci d'Educació de Barcelona se'ls assigna l'escola La Maquinista..

Per part del SASPI es comenta que el sistema de treball adoptat és en estreta coordinació amb els serveis i entitats implicades en la vida de les famílies que atén i en xarxa en la mesura del possible. En aquest cas es va treballar conjuntament amb l'escola i amb altres entitats com la DGAIA, La Fundació Secretariado Gitano, el CAP, l'EAP, el consorci d'educació, entre altres.

Des del SASPI es comenta que a l' inici de la intervenció van aparèixer diverses dificultats amb la família, moltes d'aquestes originades pel sentiment d'amenaça que sentia la família per part de Serveis Socials, conseqüència de males experiències anteriors. A aquests obstacles s'hi van sumar els que van aparèixer en el procés inicial d'adaptació a l'escola d'uns infants de 4 i 5 anys que mai havien estat escolaritzats i tenien una forta manca de límits.

Des de l'escola La Maquinista, i en coordinació amb el SASPI, es va creure necessari realitzar una previsió de necessitats, la primera de les quals era l'establiment de confiança cap a l'escola. En aquest sentit la tutora i molt especialment l'equip de direcció estaven molt atents a les necessitats i interessos d'aquests infants. Per exemple, en alguna ocasió s'adonaren que els infants tenien gana, ja que estaven acostumats a anar picotejant durant el dia. Front aquesta situació l'escola els facilitava fruita. Paral·lelament es varen treballar els hàbits alimentaris. En un inici els nens portaven brioxeria industrial i refrescs tipus fanta i coca-cola . Mica en mica es va aconseguir que la mare els portés una bossa gran plena de fruita, la qual gestionaven des de l'escola i lliuraven una peça de fruita a diari als nens. També es va dur a terme un treball de preparació amb l'equip de mestres i la resta de famílies per prevenir i apaivagar la preocupació per part d'alguns pares i mares, sobretot en relació a la integració dels menors a l'aula. En aquest sentit es va treballar amb el conjunt de pares l'acollida d'aquests infants, reduint-ne preocupacions i incerteses per part del conjunt. Les inquietuds més grans per part d'alguns pares i mares estaven relacionades en temes de salut, com per exemple les vacunacions dels menors i aspectes relacionats amb la higiene.

Pel que fa al tema de la higiene, es va abordar conjuntament amb el SASPI i l'escola, pactant que dos cops a la setmana els infants es dutxaven a l'escola. Això es va realitzar amb la col·laboració de la treballadora familiar dels serveis socials del Districte i gestionada pel SASPIs. També es va plantejar treballar diferents hàbits amb la família, com el tema del menjar, la roba, i fins i tot com anar al lavabo. Tal i com va recordar la directora les necessitats d'aquí no són les mateixes que les seves.

La directora de l'escola ens en va fer una aproximació al procés d'adaptació en el qual van sorgir moltes dificultats. En primer lloc els nens eren molt reticents a anar a l'escola. Aquesta situació va provocar greus problemes al nucli familiar, els infants ploraven perquè no volien anar a l'escola, un d'ells vomitava i el pare culpabilitzava a la mare, fet que havia comportat que ell l'agredís en alguna ocasió. Aquest procés d'adaptació que va comptar amb moments força durs per la família, es va allargar durant uns 15 dies aproximadament.

L'escola va posar molta voluntat en l' inici del procés, i va deixar molt espai de participació als tècnics de SASPI, atenent a les dificultats inicials que presentava la família, especialment en l'acollida permetent-los entrar dins l'aula com a referent de confiança de l'infant.

La directora va explicar que després d'aquest primer moment adaptatiu de la família una mica complicat, en el transcurs del temps la família va respondre molt bé. Tenia una gran voluntat de participació amb l'escola, i assimilava poc a poc allò que podia

veure en els altres pares i mares, com per exemple, portar per esmorzar fruita en lloc de dolços envasats o refrescos, participar en el concert de Nadal, les excursions etc.

Quan la família va informar que havien de marxar de l'escola perquè se n'anaven del país, l'escola i els companys de classe van fer diverses activitats de comiat, tancant el cicle.

La directora de l'escola destaca que els elements claus en aquesta intervenció van ser:

- Un bon acompanyament inicial.
- Una previsió i anticipació a les dificultats per a la bona integració de la família a l'escola.
- L'existència dels molts referents de normalitat que els proporcionava l'escola a través de les activitats en les que la família participava.
- La bona coordinació amb les tècniques referents del SASPI.
- Gaudir del fet d'aprendre.

Taula d'Entitats de Sta. Coloma de Gramenet

Seguidament es va presentar la Taula d'Entitats de Santa Coloma. Els orígens es situen en el projecte Sol i Escola, dissenyat per la treballadora social de l'ambulatori de Sta. Coloma i membre de la taula d'entitats. L'exposició la fa l'educadora social de la F. Secretariado Gitano.

Aquest projecte Sol i Escola es va desenvolupar l'any 2006 amb l'objectiu de fer una intervenció comunitària dins l'Àrea Bàsica de Salut. El projecte volia incidir en l'àmbit de Salut. L'objectiu principal del projecte comunitari va ser la detecció de persones i col·lectius que no accedien normalitzadament als serveis de salut i de les seves necessitats. Des del servei van evidenciar que hi havien moltes dones gitanes romaneses sense seguiment i no per una falta de voluntat, sinó per la seva situació d'extrema pobresa i per l'alt grau de desconeixement del circuit assistencial sanitari. Malauradament aquesta situació de desconeixement era un dels motius del perquè el seu primer contacte amb sanitat fos per situacions d'urgència.

Per poder fer una bona detecció la treballadora social de l'ambulatori de Sta. Coloma, va creure necessari treballar conjuntament amb altres agents socials. Donada la complexa naturalesa de l'intervenció amb famílies gitano romaneses, sobretot per la seva mobilitat geogràfica i les dificultats idiomàtiques, l'any 2007, es crea la Taula d'Entitats. La creació d'aquesta Taula d'Entitats tenia l'objectiu de veure conjuntament com actuar davant aquest tipus de població.

Des de l'ambulatori es va presentar un projecte de treball comunitari "Sol i Escola", a través del qual es volia realitzar un gran treball en xarxa, involucrant als diferents serveis presents en les intervencions amb famílies gitano-romaneses. Aquest projecte tenia com a objectius principals l'acompanyament, el treballar d'hàbits saludables amb les famílies i l'escolarització. Aquest treball no solament va ser dirigit a les famílies gitano-romaneses sinó també a la resta de la societat, amb l'intenció de trencar amb els prejudicis establerts i poder produir un canvi en la societat d'acollida per aconseguir que identifiqués als nens i nenes gitano-romanesos com a "nens sans".

Des de la Taula d'Entitats i davant la necessitat d'abordar aquesta problemàtica, s'han realitzats diferents programes com per exemple la creació de casals per joves al territori.

Com a conclusions finals l'educadora social va posar en relleu, la importància de seguir treballant amb les famílies que ja es coneixen i poder fer una bona detecció; alhora de continuar amb els objectius principals marcats per la Taula de Entitats en les intervencions tant en el tema sanitari, com d'habitatge i educatiu.

Els representants de Prograss, que participen a la taula a través de la gestió del projecte de mediació comunitària a Sta. Coloma, van fer diverses aportacions conjuntament amb els altres professionals :

- Es remarca que el treball de detecció es treballa a través de l'acompanyament i es focalitza en la detecció de les necessitats bàsiques dels menors. Van desenvolupar projectes que posteriorment s'han estabilitzat, com: "servei despertador", "anem i tornem".
- Sobre la Taula d'Entitats, es va explicar que quan aquesta va ser institucionalitzada amb la incorporació d'una persona de Serveis Socials, es va poder treballar molt millor amb la població Rrom. En concret el tècnic de SS feia molt treball de carrer, és a dir, realitzava una atenció directe amb les persones, la qual cosa beneficiava en la confiança i la vinculació d'aquests als serveis.
- Es va advertir de la necessitat de crear un Pla de Treball conjunt, per tal que, els diferents serveis que treballen amb població Rrom poguessin fer-ho conjuntament i més coordinats. D'aquesta manera cada un d'ells podia profunditzar en la seva feina.
- Es va parlar de la persecució que van sentir els Gitano-romanesos a Badalona quan es va fer el PP amb l'alcaldia, i com aquesta situació va determinar que desaparegués la figura referent de SS a la Taula per pressió.

- Es va posar de relleu que actualment es treballa des de quatre serveis, el quals estan molt involucrats amb aquest col·lectiu, però a l'espera de veure si s'incorpora de nou SSAP .
- Es va fixar que una de les dificultats més importants alhora de treballar amb població Rrom es la d'encaix amb els Serveis Socials normalitzats ja que, degut a les seves característiques, necessiten moltíssim acompanyament.

Intervenció al carrer Fundació Ateneu Sant Roc

El representant de la Fundació Ateneu Sant Roc va explicar la seva experiència amb els gitanos romanesos que van al centre, encara que va apuntar que des de l'entitat es treballa amb tota la població que té dificultats i no amb cap col·lectiu en concret.

La població gitano-romanesa no és molt present a l'Ateneu, tot i que de tant en tant participen en algunes activitats. Destaca que en el projecte que hi ha més presència del col·lectiu és en el materno-infantil, sobretot mares que han estat derivades per Serveis Socials o a través d'altres usuàries que han realitzat el taller. Es comenta que moltes de les dones que feien aquest curs també el combinaven amb d'altres. Altres projectes on també hi són presents són el Centre Obert infantil i Educació al carrer a través de l'esport.

L'Ateneu posa en relleu la importància de la inclusió com a meta, és a dir, una "normalització" amb les situacions reals amb les que viuen les persones, com també la importància del treball de carrer per treballar aquest tema, des d'on cal ser sensible i acompanyar per tal de ser-hi i estar accessible per a quan vulguin fer quelcom.

També va parlar del Centre Obert Infantil, en el que en l'últim any hi havia hagut una gran quantitat d'incorporacions de menors gitano-romanesos, i comenta que des del Centre s'ha posat en marxa un projecte sobre els bons hàbits per treballar amb els joves. Es posa de manifest que hi ha moltes dificultats per treballar amb la població Rrom degut a l'alt grau de mobilitat territorial, però també va exposar que quan s'ha fet una bona vinculació amb la persona, quan retorna al territori, s'aproxima a l'Ateneu.

El representant de l'Ateneu afirma que al llarg de la seva experiència ha pogut comprovar com l'esport era una eina magnífica per aglutinar col·lectius exclosos.

Actualment realitza molt acompanyament amb persones amb problemes amb la Justícia i en temes sanitaris. Cal dir que part de la població gitano-romanesa desgraciadament té un "modus vivendi" que molts cops se'ls relaciona amb l'àmbit judicial, sobretot per temes de robatoris i per pidolar al carrer.

Com a conclusions posa en relleu:

- Quan un s'apropa a la gent es trenquen barreres. Un exemple sobre aquest trencament de barreres realitzat des de l'Ateneu era l'organització d'un partit de futbol entre gitano-romanesos i gitanos d'aquí.
- Treballar de manera normalitzada amb les carències de la gent.
- S'ha de treballar en un doble sentit: d'anada i de tornada.
- És important acollir, acompanyar i derivar. El treball en xarxa és imprescindible.
- Tenir clar que les intervencions amb població Rrom són processos a llarg termini. Les petites coses són molt importants i sumen per assolir altres objectius, sobretot amb una població tant rebutjada.

Conclusions

Fetes les intervencions es proposa fer un recull de tot allò que ha anat apareixent en la sessió i obrir un espai de reflexió conjunt entorn a les tres experiències:

- Es remarca la importància de l'escolaritzar dels nens i nenes Rrom, i també que seria important reflexionar sobre la situació que es troben els menors a l'escola, si no s'ha fet un treball previ amb l'escola i la família.
- S'incideix en la necessitat de singularitzar les accions en relació a cada persona, cada família, més enllà del protocols i accions prefixades. És convenient estar molt atent al que presenta cadascú i incidir-hi amb flexibilitat.
- És de vital importància creure amb allò que s'està fent per aconseguir intervencions d'èxit.
- La importància de treballar en xarxa a nivell territorial, ja que permet fer un abordatge comú a situacions molt concretes i organitzar-se en relació a necessitats i objectius compartits. Un bon exemple és l'evolució sobre aquest tema a Sta. Coloma, on actualment s'ha aconseguit un bon treball en xarxa, es treballa "enxarxats".
- Quan els serveis estan vinculats és més probable aconseguir èxit en les intervencions.

- Visualitzar la realitat de la població Rrom per part de la societat d'acollida. Aquest procés demana treballar molt amb la gent autòctona per augmentar el grau d'acceptació.
- Els canvis en la població gitano-romanesa han estat molt grans des de que es va començar a treballar, un dels punts forts és que ells són conscients d'aquests canvis. Els professionals destaquen que han pogut observar canvis importants en el hàbits comunitaris, un exemple és la presència d'aquest col·lectiu a les reunions de veïns d'escala.
- Un dels problemes que es troben els professionals és l'ocupació d'un gran nombre de famílies en un mateix carrer, o un mateix barri. Cal recordar que aquest col·lectiu fan una gran ocupació en l'espai públic, per tan quan aquesta és molt alta poden sorgir problemes amb la resta de veïns i veïnes.
- Necessitat de fer reunions globalitzades amb tots els professionals que intervenen en una actuació, tot i que es constata la dificultat de concretar reunions amb els mestres de l'escola.
- Quan les persones excloses es senten acompanyades es pot treballar molt millor i amb més proximitat.
- És necessari treballar les etiquetes i lluitar contra els estereotips. Es proposa el treball comunitari per trencar amb aquestes problemàtiques.
- Seria imprescindible per poder fer una intervenció amb la població Rrom que els serveis contextualitzin la situació d'aquest col·lectiu.
- S'ha de generar la necessitat de fer un coneixement positiu de la manera de viure dels gitano-romanesos per part dels professionals que els atenen, per exemple des dels serveis sanitaris. Positivar allò que fan bé i no negativitzar tant algunes de les seves maneres de viure, sobretot en relació als seus hàbits.

La xarxa **Romest** té per objectius:

1. Fer observatori de la realitat que viuen els gitanos i gitanes d'Europa de l'Est a Catalunya i de les estratègies d'acolliment i inclusió que es realitzen.
2. Promoure l'intercanvi de coneixements i de bones pràctiques a través de la participació d'Entitats, Serveis i Associacions implicades.
3. Contribuir a la inclusió social del col·lectiu gitano de l'Est d'Europa i a la cohesió social dels seus entorns veïnals.

Entitats i equips participants

Fundació Ateneu Sant Roc, Associació Salut i Família, Fundació Secretariado Gitano, Fundació Surt, Prograss, equip medi obert Bcn-4 de Justícia Juvenil, Equip serveis socials d'atenció primària de Poble Nou de l'Ajuntament de Barcelona, Unitat Bàsica d'Atenció a la Infància de l'Ajuntament de l'Hospitalet, Treball social del Centre d'Atenció Primària del CAP Sta. Rosa de Sta. Coloma de Gramenet, Vincle- Associació per la recerca i l'acció Social.

Promou i edita:

Patrocina: Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social
i Família

Romest